

NOAH: EXPANDING THE ESSENCE

Parasha Noah

2 ב"מ ז"ל - 28

א. עיון במחלוקת ר"ל ור"י היאך לדרוש את נח

יש מרבתינו (ריש לקיש) דורשים אותו לשבח: כל שכן שאילו היה בדורו של צדיקים היה צדיק יותר. ויש דורשים (רבי יוחנן) אותו לגנאי: לפי שבדורו היה צדיק ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום (רש"י ע"פ הגמרא סנהדרין קח).

ויש להבין הכי ריש לקיש ורבי יוחנן דברי נביאות קמ"ל, ומהיכן א"כ יצא לו לריש לקיש שנח אילו היה בדורו של אברהם היה צדיק יותר, מניין? שמא היה נשאר כמות שהוא, שכן הרי הבחירה ביד האדם, וצדיק או רשע אין נגזר על האדם מראש, וכמו כן מהיכן יצא לו לרבי יוחנן שנח אילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום, ואולי שמא היה צדיק יותר, ומניין להחליט שגם אילו היה בדורו של אברהם היה במצבו של עכשיו ולא נחשב לכלום.

ועוד יש להבין, הלא פשט משמעות הפסוקים באים לספר כאן בשבחו של נח, ולמה אם כן שלא נדרשהו לשבח, ומה ההכרח של רבי יוחנן לדקדק בפסוק ולהוציא מכך גנאי, כשאפשר גם לדורשו לשבח באותו דקדוק בדרשת הפסוק.

ועוד קשה למד מהו הגנאי אילו היה בדורו של אברהם וכו', הלא דורו של אברהם לא היה ולא נברא שתטען על נח צד גנאי - אילו היית בדורו היה לך ממי ללמוד, הלא טענה זו שייכת לאדם שהוא לאחר דורות של

3 ב"מ ז"ל - 28

וזה שדקדק רש"י ז"ל בלשונו, אלל הדורשים לשבח כתב יש מרבתינו, ואלל הדורשים לגנאי כתב ריש לקיש, פי' יש מרבתינו היינו התלמידי חכמים והיראים שבדורו, הם דרשו אותו לשבח וכבדו אותו, ויש היינו הפחותי ערך שבדורו הדוברים על צדיק בגאווה וכו', הם דרשו אותו לגנאי וכו' אותו.

אמנם ברש"י ז"ל שלא זכר כלל שם התנאים, רק יש דורשים ויש דורשים' סתם, אפשר לתרץ על נכון אפילו לפירוש הפשוט לגנאי כמשמעו, וכמו שאבאר. והוא, דרש"י ז"ל הרגיש למה נאמר 'בדורתי' ולא נאמר 'בדורו', אלא כתב בדורתי לשון רבים לומר שהיה חלוקי דעות עליו בדורתי, יש שדרשו אותו לשבח ויש שדרשו אותו לגנאי, כמו למשל בדורות הללו יש חסידים ומתנגדים, כך היה על נח הצדיק כמות כמות בדורתי.

ויש לומר זהו הפירוש ונח מלא חן בעיני ה', 'בעיני ה' דייקא, היינו היראים כמו שנאמר (תהלים לג, יח) עין ה' אל יראוי, בעיניהם הוא שמאל חן, והן הם היס מרבתינו שבדורו דורשים אותו לשבח ומכבדים אותו כנ"ל, והכן.

Artscroll - Stae Chumash

Ibn Ezra and B'chor Shor render תולדות as the history, so that the primary subject of the chapter is not his family, but his life story as it relates to the flood and its aftermath.

ברתי — In his generations. There are different interpretations of the phrase in his generations: Some Sages maintain that it is in his praise: Noah was righteous even in his corrupt generation; how much more righteous would he have been had he lived in a truly righteous generation — if he had had the companionship and inspiration of Abraham! According to others, however, it is critical of him — only in his generations, by comparison with his extremely wicked contemporaries, did Noah stand out as a righteous man; but had he lived in the time of Abraham he would have been insignificant (Rashi). Accordingly, the righteous of each generation must be judged in terms of their own time (Sefer HaParshiyos).

4a strive for Truth - V1.5 pg 38

NOAH, THE RIGHTEOUS MAN

It is stated in the name of the Zohar that a person who commits a sin or fails to observe a positive commandment is considered as one who robbed the Shechina.⁹ The explanation is as follows. Everything that we observe in our world is, as we know, a keli (an instrument given to us to use in the service of Hashem. This is why it was created. For example: the wealth of the rich man is given to him so that he, in turn, can give charity. This charity, in reality, belongs to the poor. If he fails to give it, he is thought to be "robbing the poor." This is what Yeshu'a meant when he said: "What you have robbed from the poor is in your houses."¹⁰ What you have in your houses was intended for the poor and if you deprive them of it, God counts this as robbery—not only robbery from the poor but robbery, as it were, from God Himself. God entrusts wealth to a person as an instrument for fulfilling the mitzva of tzedaka. If a person betrays His trust and takes it for himself and his

46

pleasures, this is robbery.

Similarly, everything which is given to us by Hashem is not given for the purpose of gratifying physical desires, but for serving Hashem. Diverting that gift from its proper purpose leads to our limiting God's bounty. Blessing fails to come to us, because "blessing" means increasing our means of serving Hashem.¹¹ Such are the consequences of "robbery"; only by repentance can one restore the object to its rightful owner.

5

ONE'S PORTION IN THIS WORLD

Our Rabbis tell us that before an embryo is formed, an angel brings the fertilized ovum before God and asks: "What shall this drop be: strong or weak, wise or foolish, rich or poor? He does not ask righteous or unrighteous, because this will be the person's own choice."¹² Before a person is created, the instruments which he will be given—his *kelim*—are decided in Heaven in accordance with the task he will be called upon to perform in this world; that is, in accordance with his portion in the service of Hashem. All his gifts, his physical and mental abilities, as well as all the material means at his disposal, are given to him to enable him to fulfill his portion. In addition, say our Rabbis, he is put on oath before his birth "to be a *tsaddik* and not a *rasha*." That is, his task is to use all these instruments justly and fairly. *Tsaddik* means one who is just and fair. One who robs and betrays a person's trust is the opposite of a *tsaddik*.

★ And so it is with all the instruments we are given. Our eyes are given to us to aid us in doing mitzvot and reading the words of the Torah. Our ears are given to us to listen to the words of the living God. Similarly, all the limbs of our body are given to us to use for the sake of Heaven.

6

A person is called a *tsaddik* only if he is aware that everything in the world is for the service of Hashem and he diverts nothing from its proper purpose. Such was the level of Noah, of whom it is said: "Noah was a perfect *tsaddik*."¹⁵ "These are the generations of Noah: Noah was..."¹⁶

7

Noah, there is no dispute. The disagreement is only with reference to the meaning of the phrase "in his generations."

But there is a different difficulty. In the *Midrash Tanhuma*,²¹ a statement appears which seems to contradict what we have just said:

Why is the name Noah repeated? God replies: To satisfy all those who come into the world [about Noah's true character], so that no one should think that he was a *tsaddik* only in his generation. God [by this repetition] tells us that He considered him the equivalent of Avraham... Just as the Torah repeats the name of Avraham²² and similarly the name Ya'akov²³ and Mosheh²⁴ and Shemuel,²⁵ so does it repeat the name of Noah, in order to equate him with the *tsaddikim*.

➤ It seems clear that the Midrash equates Noah to Avraham, even in his present state. The phrase "to equate him with the *tsaddikim*" is also puzzling. Surely not all *tsaddikim* are on precisely the same level.

8

Each person has a particular portion in this task.

We have explained above that everyone is given the instruments precisely suited to his individual task. In connection with this task, a man's helpmate is selected, as well as every detail of his physical environment. "Forty days before the embryo is formed, a heavenly voice proclaims: 'The daughter of so-and-so [is destined to marry] so-and-so; the house of so-and-so [is destined to go to] so-and-so; and similarly, the field of so-and-so [will go to]

9

so-and-so'."²⁷ All of these are instruments a person needs to fulfill his life's purpose according to the portion allotted to his soul. (How foolish are those who query the apparent comparison of the wife to the house and field! They fail to grasp that the whole environment surrounding a person, both personal and material, is fixed in accordance with his spiritual requirements.) This total environment, provided for everyone in keeping with his or her life task, is what our Rabbis refer to as a person's *mazal*.²⁸

A person is not called a *tsaddik* if he takes for himself even one tiny bit of all that is given to him. On the contrary, a *tsaddik* returns it all to his Creator by using it—all of it—solely for the purpose of glorifying God, which is the purpose of his existence. He does not steal a moment or appropriate one penny of his possessions for his own selfish purposes. He is on a tremendous *madrega* indeed! In this sense all *tsaddikim* are equal.

THE HASSID ENLARGES HIS PORTION

All that we have said above defines the *madrega* of a *tsaddik*. But a person can change his *mazal*. "One who changes his place, changes his *mazal*."²⁹ This can be for better or for worse. A person can change his place in a spiritual

sense, and consequently, his physical environment and the instruments provided to him may also change correspondingly.

10 A person may broaden his *mazal* and reach levels beyond those originally envisaged as his allotted portion. A person may "take his portion and the portion of his neighbor in Gan 'Eden."³⁰ "The portion of his neighbor" means the portion allocated to his neighbor, who has failed to use it appropriately. We find this in connection with Avraham, who took the portions of all the ten generations which preceded him.³¹

Originally Avraham's *mazal* was to be Av-ram, the [spiritual] father of the area in the Middle East called Aram. But he broadened his vistas and succeeded in becoming Av-raham, the spiritual father of all the multitudes of humanity.³² He thus acquired the whole purpose of creation as his portion.

★ Now the matter is clear. So far as completing their portion in this world is concerned, all *tsaddikim* are equal. If anyone did not fulfill any part of his task, he would not be a *tsaddik*. After all, a *tsaddik* is someone who completes the whole of his allotted task. But there are levels above this. A *tsaddik* can add to his portion, as we have seen above; and it is in this respect that Noah is compared unfavorably to Avraham. If Noah had lived during Avraham's time and had completely fulfilled his task, he still would not have measured up to Avraham. Avraham revealed the glory of Hashem in such a supreme way that his extended portion embraced the portions of all the people in the world over a period of ten generations. However, regarding the completion of his allotted task, Noah was equal to all the other *tsaddikim*.

➔ But can this be called a "disgrace"?³³ Is it a disgrace for someone not to achieve more than the task which was assigned to him at his creation? We learn from here that it is indeed a disgrace, for it diminishes the honor of Hashem. If there is even a possibility we can honor Hashem more, how can we not do it? This is what the Torah hints at in its description of Noah. It is indeed demanded of a *tsaddik* not only to complete his individual task using all of his abilities, but it is also demanded that he broaden his task using the additional powers which would be granted to him from heaven for this new purpose.

בפרשתנו מבואר, כי נח לא היה צדיק כמו אברהם. נעמוד נא להתבונן ולהבין, מהו ההבדל בין נח לאברהם.
בספר "לב אליהו" לרבנו אליהו לאפיאן זצ"ל נוכל ללמוד את המסקנה היוצאת לכל יהודי ויהודי.
לכל אדם יש "חלק" לעולם הבא, כלומר - תפקיד מסוים ומוגדר בעולם, שאת החלק הזה הוא צריך לעבד היטב, כדי לזכות לעולם הבא המיועד לו.

לצורך עבודתו הנ"ל (ה"תכלית" של כל אדם בעולם), נותנים לו לכל אדם כל מיני כלים ומסייעים שונים ומגוונים (משפחה, כסף, בריאות, פרנסה, תכונות, כשרונות וכו'), בדיוק כפי הנצרך לו לעבודת ה' שלו ממש (וזוהו עניין ה"מזל" שיש לאדם, היינו שכל הנ"ל נקבע לן מראש והכל לטובתו כמובן), שבעזרת כלים אלו יעמוד באותו ניסיון שלשמו הוא נשלח לעולם.

והנה, הרבה פעמים יש שהאדם אינו יודע לעמוד במטרה: הוא אינו משתמש במה שקיבל מאת ה' (לעשיית מצוותיו) כדי לעשות בהם את רצון ה' אלא משתמש במה שקיבל (הכסף, הבריאות, החושים, הכשרונות וכו') להנאותו הפרטית או לכל מיני הבלי העולם או אף לעשיית עבירות, ח"ו.

אדם זה הוא רשע! אינו מתנהג בעולם בצדק: קיבלת כלים לשימוש מסויים, מדוע אתה מועל ולוקח את מה שה' נתן לך - לעשות בזה דברים שהם נגד רצונו?

"צדיק" הוא זה שלא לוקח אף נקודה ממה שה' נתן לו - לשימוש

הפרטי. הוא חי בעולם בצדק: את הכל מחזיר הצדיק לבוראו. קיבל ממנו עזרה וישיעה וכו' - משתמש בזה לעשיית רצונו, קיבל מה' כוח וכסף ופרנסה וכו' - משתמש בהם לכבוד הבורא יתברך.

16 זוהי מדרגה עצומה! אבל זו רק מדרגה של צדיק. מעל מדרגת ה"צדיק" באה מדרגת ה"חסיד".

אברהם אבינו ע"ה לימד את מידת החסד בעולם, היינו: לא רק לעשות את רצון ה' ממה שהוא נתן לך, אלא גם ביותר מזה: לעשות את רצון ה' גם ממה שהוא נתן לאחרים, להשפיע על אחרים ולעוררם, שיחזירו לה' את הטוב הגדול שקיבלו ממנו.

בנקודה זו שחידש אברהם (לדאוג שגם אחרים יאהבו את ה') - נח אינו נחשב כ"כ כי לא דאג שגם אחרים יאהבו את ה' ויתנו לו כבוד. אמנם, בכל הנוגע אליו - הוא השתדל מאוד לעשות את רצון ה' והיה צדיק ממש אבל זו דרגה תחתונה: צריך לדאוג, שגם אחרים יעשו את רצון ה' ויהיו מזיזי התורה.

כך נראה אדם מושלם: לא מספיק בכך שהולך לבית-הכנסת, שומע דרשות, משתדל במצוות וכו' אלא יש להשתדל שגם אחרים, בני הבית, השכנים, החברים, יהנו מטוב זה. כל הלכה - ולו קטנה - כל נקודה, שאדם מעורר אצל אחרים לכבוד ורצון הבורא יתברך, היא מעלה גדולה מאוד. וכל אחד צריך להשתדל - לפי כוחותיו - לעשות זאת. וכתב הש"ה (תושב"ע קדושים): "ואם נתחייבנו בהצלת הגוף כל שכן בהצלת הנפש, שאם יראנו עובר עבירה, שמאבד עולמו, שיצילנו." וה"פנץ חיים" כותב, שאף המדקדק בכשרות למהדרין, הרי שלעתיד יזקפו עליו חלילה לחובתו איסורי טריפה וחזיר, ובפרט אם יש יכולת בידו לזרזם למצוות ולמונעם מאיסורים חמורים.

וכתב עוד, שאם אדם לא משתדל לקרב את אחיינו הטועים נראה כאילו אינו חושש על כבוד השם יתברך. וכיוון שאדם זוכה לזכות את הרבים נזקפת לו זכויות רבות לו ולצאצאיו לדורי דורות, וכל הפירות והפירי פירות גם לאחר חייו.

יבחן כל אדם את עצמו ויראה באיזו דרגה הוא נמצא, של "צדיק" או "חסיד". השאיפה צריכה להיות ש"צדיק" עדיין זה אינו מספיק. אברהם דאג שגם אחרים יעשו רצון ה' וזו צריכה להיות שאיפתנו - ובנפשנו הדבר.

17 זו תהיה התביעה מאתנו, עד כמה היה בכוחנו לעשות. יש באדם כוחות נסתרים ועצומים שעם רצון חזק ויראת שמים הוא יכול להעפיל למרומים. אם נסתכל בצרכים החומריים נראה שהאדם משקיע מאמצים עילאיים וגם מגיע להישגים גדולים שבדרך טבעית ורגילה נראים כבלתי אפשריים ועל כך תהיה התביעה מאתנו גדולה וזאת ידעו גם הלל וגם נח. התביעה מנח הייתה גדולה על שלא הגיע למעלת אברהם. שהרי את האדם תובעים על מה שהיה באפשרותו לעשות ולא עשה.

12 To fulfill one's task completely makes a person a *tsaddik*. To strive to do more than his allotted task makes a person a *hasid*. It was in this way that Avraham's greatness exceeded that of Noah's.

13 Noah was in danger of being swept away by the Flood—that is, of being swept away by the spirit of his times—and he was saved by entering the Ark. On another level, the flood posed no danger. This was the level of Eretz Yisrael, over which the Flood had no power at all.⁵ This higher level is represented by the type of utter devotion to *bessed* shown by Avraham Avinu, who suffered mental anguish because the heat of the day prevented wayfarers from approaching his tent.⁶

There is a kind of *bessed* which is felt as a duty. A person practices *bessed* when he has to, but he does not feel miserable if no opportunity for *bessed* presents itself. Such a person may be called a *tsaddik*—"Noah was a complete *tsaddik*"—but not a *hasid*. Only Avraham Avinu achieved this supreme form of devotion to *bessed*. It was in merit for this that he was given Eretz Yisrael.

14 The essence of Eretz Yisrael is the extremely clear vision which comes from receiving divine bounty directly from Hashem. It is said of Eretz Yisrael that this is "the land which Hashem seeks out... His eyes are continually upon it from the beginning of the year to the end of the year." Who is aware of this? Only one on the level of completely selfless *bessed*, for only a person steeped in *bessed* can see the continual *bessed* of Hashem. (A person sees the world only in terms of his own inner being.) On this level, there is no possibility of being overwhelmed by a flood. But Noah, on his level, was not able to gain the refuge of Eretz Yisrael. He needed to be saved by the Ark, that is to say, by an intensive program of training in active *bessed*, as explained above.

18 18 - תורה - ירום אבינו - 5

נח איש צדיק תמים היה כדרתיו (ו, ט). וברשי"י יש מרבתינו דורשים אותו לשבח כ"ש שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי לפי דורו היה צדיק ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשבים לכלום. הנה כל מחלקותם היא רק מה היא שכוונה התורה במלת "בדורותיך" - אם לשבח אם לגנאי, אבל בזה אין מחלוקת שאם היה הגאון גנאי גדול וגם בקורת על נח. רואים לא היה אז נחשב לצדיק - כי אז הוא אמנם גנאי גדול והיה בדורו של אברהם אנו מזה דבר מבהיל, שטעות הוא אצלנו, שהאדם חושב שמאחר שבדור הנה הוא מהחשובים הנה מה לו עוד יותר. כי לו יהא אפילו שהאמת הוא כמו שהוא חושב, אבל הסוד הוא שכל מעשה ומעשה של האדם נשקל ונמדד (ווערט צוגעשטעלט) ודנים אותו למראה הדרגות הכי גדולות - איך היה לו היה בדורו של אברהם אבינו, אם גם אז היה נחשב למעשה רב אם לא. אבל הטענה לפי הזמן: שכתיהם הנהו צדיק - זה אינו, ולא מספיק. - אילו היה בדורו של אברהם אבינו - זוהי המדה! מבהיל מאוד.

19 19 - יתד - כו' יקוצה קצת
ונראה פשוט וברור שר' יוחנן לא כיון לגנות את נח כי מה שהיה עבר, אלא כיון אלינו שנשתדל לעבור את הצדקות המוגבלת, שהרי הרבה פעמים אדם מסתפק בהישגיו הנמוכים, ואינו שואף ליותר, והפסוק אומר שובה ישראל עד ה' אלוהיך - כמו שה' אין לו סוף, אף אתה!

יכול להתקדם בעבודת ה' בלי סוף, ואל תסתפק בצדקות מוגבלת.

No'ach devoted 120 years of his life providing a graphic stimulus to repentance. Why then do our Sages hold him culpable? And why indeed did he not beseech the Almighty for the people's sake?

A passage from the prophet Michah will help us reconcile these difficulties:

Who is a God like You, Who forgives iniquity and passes over the transgression of the remnant of His heritage? He does not maintain His anger forever, for He desires loving kindness. He shall return and grant us compassion; He shall hide our iniquities, and You shall cast into the depths of the sea all their sins. You have given truth to Ya'akov, loving kindness to Avraham, which You swore to our forefathers from days of yore.¹⁷

24

The profound ethical book *Tomer Devorah* explains that these three verses contain thirteen qualities. We will deal with the last one of these qualities, that of מימי קדם.

This is the attribute with which God conducts Himself towards the Jewish nation when their merit and all other mitigating factors fail, and they are unworthy. What course of action can the Almighty then take?

The verse states (Yirmiyah 2:1). "I recall My kindness towards you in your youth, the love for you on the day of your marriage...." God recalls the days of old and the love He once felt towards His people, and His compassion is aroused. He remembers all the commandments they have fulfilled from the beginning of their nationhood, and all the good qualities with which God conducts His world. From all these, God fashions a

special treasure with which to show them compassion.

A person should strive to improve his conduct towards others. For even if he cannot find a logical reason for showing love and compassion to his fellow, he should say, "There was surely a time when they had not yet sinned, and in that time or in former days they were worthy." He should recall the love of "those just weaned." This way he will not find a single person unworthy of kindness, prayer, or compassion.¹⁸

25 No'ach is described as an איש צדיק תמים, an upright and righteous individual. The word צדיק implies acting strictly in accordance with the letter of the law. A person in this category will not feel compassion towards one who does not legitimately deserve it.

It was because of this characteristic that No'ach could not pray wholeheartedly for a civilization which he felt was undeserving. Hammer onto nail, with every bang No'ach would try to return the people to God. And, once they had elevated themselves sufficiently, No'ach would find them deserving of his prayers on their behalf. No'ach spent 120 years toiling to present a genuine prayer on behalf of the nation. Prayer is defined as "service of the heart," and requires heartfelt emotion to qualify as the optimum act of prayer. No'ach had to develop a real compassion, which emanated from the core of his being, to facilitate a true act of prayer on behalf of the corrupt and perverted society in which he lived.

In contrast to No'ach, Avraham was called an איש חסד. This term implies that he went beyond the strict dictates of the law. Indeed we find he implored God on behalf of Sodom, those people who were completely embroiled in evil. The necessary quality in this situation was that trait elucidated above by the *Tomer Devorah*, of מימי קדם — "days of yore." He searched for purity deep within the people of Sodom, regardless of how far back he had to probe. For this very reason, Avraham was able to beseech God to have mercy upon them. He was able to recall the times when they possessed Godliness and through this recollection, have compassion and pray for them.

בעצירה זו נפל. וכך כיון ר' יוחנן במה שדרש את נח לגנאי לומר לנו אם אתם רוצים ללמוד מצדיק שהזוכר בתורה אל תלמדו מנח אלא תלמדו מאברהם יצחק ויעקב ומשה ואהרן ויוסף כי נח היתה לו צדקות מוגבלת שהיה באפשרותו להתאמץ ולהתעלות עוד, ולא עשה כן, כמבואר בנביא ישעיה (ט) "כי מי נח זאת לי" כלומר שהמבול בא בגלל נח, ותמוה וכי המבול בא בגלל נח, והרי הוא בא בגלל

הרשעים שבדורו אלא כיון שיכל להתפלל לה' שלא יביא מבול לעולם ולא התפלל לפיכך נקרא על שמו, ולעומתו אא"ה לא עשה כן אלא כשה' הודיע לו על הפיכת סדום ועמורה, כמה ויכוחים עשה עם ה' שלא יהפכם, ובסוף הצליח להציל את צוער.

21

שלמה המלך כתב מעלה זו בספר משלי שנאמר (טו, כד) "אורח חיים למעלה למשכיל למען סוד משאול מטה". שהאדם צריך תמיד לשאוף לעלייה בתורה ויראת שמים ולא להסתפק במה שיש לו. וכן רמוז בעלינו לשבח (דברים ה, טל) "אשר בשמים ממעל", בדברים שמיימיים תשאף לממעל, "ואשר בארץ מתחת", ובדברים ארציים תשאף להכי פחות.

22 מתי כ"ג ה"א - כ"ג ט"א

ובאמת כאן הבן שואל איך יתכן שחי צדיק תמים שש מאות שנה (עד המבול) ולא השפיע על אף אחד מבני דורו שיכנס תחת כנפי השכינה, וגם עסק בבנין התיבה מאה ועשרים שנה ואף אחד לא הטיב מעשיו, שהרי לא מצינו שנכנסו אל התיבה כי אם נח ובני משפחתו.

רואים אנו מזה שהגם שהיה נח צדיק תמים מכל מקום לא היה עוסק בעבודת קירוב רחוקים לפרסם לכל בני האדם שיש מנהיג לבירה, ואם היה מתמסר לזה בוודאי שהיה מציל כמה אנשים מרדת שחת. והו כוונת רש"י לפי דורו היה צדיק פי' כמו ששאר אנשי הדור ההוא לא היו נזקקים כלל לצרכי הזולת, כמו כן נח היתה הצטיינותו בעבודתו כשלעצמו, אלא שבני דורו היו להוטים אחר דברים גשמיים והוא עסק בקנינים רוחניים, וכתכונת הדור שלא להשפיע לאחרים כן היה אופן צדקתו. והו פירוש "לפי דורו היה צדיק".

ולכן אמרו רבותינו שבדורו של אברהם שהיתה העבודה לקרוא בשם ה', להאכיל ולהשקות את כל העוברים ושבים, וללמדם דעה להכניסם תחת כנפי השכינה, וכדכתיב (לך יבה), "וואת הנפש אשר עשו בחרן" (עיי"ש ברש"י), אז לא היה נח נחשב לכלום, שהרי לא קירב אף אחד לעבודת הבורא ית'.

No'ach's year-long sojourn in the ark served to rectify a slight deficiency of his in the area of unconditional kindness and giving. His test, to feed and care for a multitude of animals, was quite impossible. Apart from the duty of caring for his family members, he now had to meet the many different requirements of caring for these multifarious species. This was a year replete with arduous tasks, straining No'ach to the limit.

The result: God brought the job to its completion by bestowing Divine aid. After his unbelievable exertion in the ark, God gave No'ach the assistance to obtain levels which were previously out of his reach.

There is a principle of the repetition of a physical action makes a profound impression on one's essence, changing the person. No'ach, during this year of constant giving, underwent a metamorphosis from an איש צדיק, a man of justice and exactitude, to an איש חסד, a man of kindness.

It was in this mode of giving that No'ach proceeded to build a new world in a new form, reflected in the physical realm through the sacrifices that he offered. Mankind now carried the ability to give for its own sake, by considering the מימי קדם — "days of yore" — of each individual. This was a result of No'ach's intense work in the ark.

As emphasized by the Tomer Devorah, it is this trait of מימי קדם which is vital for us to exercise in our lives. We must look at the original purity of every Jew, the spark of Godliness that all possess. Through this trait we become likened to our Creator and as in all areas, when we work to acquire it, we will receive Divine aid to progress further. The ramifications of cultivating this characteristic not only affect a lone individual, but build the entire world. For it was through acquisition of the quality of מימי קדם that No'ach, in the days of old, built the world anew.

30

אנשי ירושלים קראו למביאי הביכורים "אחינו" המתאחדים עמנו בכח האחוה, אך עם זאת עליכם לשמור על אישיותכם "אנשי מקום פלוני". אדם הראשון חטאו היה שלא שמר על מקומו שלו ונתחבר לכלל תוך וויתור על עצמיותו. חטאו השאיר חותם בבניו ואף גרר את מעשה קין והבל, את הריגתו של הבל. קין והבל הפנימו בקרבם מאוד את חטאו של אביהם, נטעו בלבם את החשבת העצמיות, ואף נטו בדרך זו אל הקצה הקיצוני. הם העמידו בראש הסולם את ההשלמה האישית ושלא להתבטל בפני רצונות האחר. קין והבל תרגמו את המסר של חטא אביהם לאנוכיות מופרזת, תוך התעלמות מוחלטת מהזולת, לא התחשבו הם כלל בדעת האחר.

ויאמר קין אל הבל אחי ויהי בהיותם בשדה' - על מה היו מדיינים? אמרו בואו ונחלוק את העולם, אחד נטל את הקרקעות ואחד נטל את המטלטליו, לאחר שחולקו, אמר קין להבל, הארץ אשר אתה עומד עליה שלי היא, פרח באויר זה אומר: מה שאתה לובש שלי הוא חלוץ בגדיך"14.

31 חטא קין והבל התבטא בזה, שהם לא מיזגו נכונה במידת התפארת בין האינדיבידואל לבין מטרות הכלל, הם לא מצאו את שביל הזהב בין "אחינו"

ל"אנשי מקום פלוני", הפנימו הם מאד את חטא אביהם עד שהגיעו לאנוכיות מוגזמת.

גם אחר עשרה דורות עדיין לא מצאה האנושות את האיזון המתאים בין היחיד והיחד. נח אשר היה תקוות האנושות - "זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו"15 - הצליח בתחום היחסים שבין אדם למקום, הוא תיקן את כישלונות הדורות הקודמים, "את האלקים התהלך נח"; גם ביחסים שבין אדם לרעהו עינו של נח לא היתה צרה כלל בזולתו, הוא לא פגע באחר - אבל גם לא השפיע על הזולת.

הן אמנם חז"ל דרשו את ריבוי המילה "בדורותיו", אך הם גם הגנו לנו כי "דור דור ודורשיו". ועל כן ירובעל בדורו - כמשה בדורו, בדת בדורו - כאהרן בדורו, יפתח בדורו - כשמואל בדורו, ללמדך שאפילו קל שבקלין ונתמנה פרנס על הציבור הרי הוא כאביר שבאבירים"4. ותמהים אנו מדוע

כאן דרשו אותו לגנאי עד שאמרו "אילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום"5.

ומצינו עוד בחז"ל שדיברו בגנותו של נח:

"ת"ר מה השיב הקב"ה לנח? כשיצא מן התיבה, וראה כל העולם חרב התחיל לבכות עליו, ואמר רבש"ע נקראת רחום, היה לך לרחם על בריותיך. השיבו הקב"ה, רעיא שטיא כען (עתה) אמרת דא, ולא בזמנא דאמרית לך בלישנא דרכיכא דכתיב... כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה, כולי האי איתעכבית עמך ואמרית לך בדיל דתיבעי רחמין על עלמא. ומכדין דשמעת דתשתזיב את בתיבותא, לא עאל בלבך בישותא בעלמא, ועבדת תיבותא ואשתכבתא, וכען דאיתאביד עלמא פתחת פומך למלא קדמך בעיין ותחנוני"6.

גילו לנו חז"ל כי נח נתבע על שלא התפלל על בנו דורו, על שלא זירזם יותר לשוב מדרכם הרעה. אנו ננסה לתור אחר נפשו של נח, מדוע אכן לא התפלל על דורו, כפי שעשו אברהם אבינו, ומשה רבינו. דומה שלהבנת דמותו של נח חובה עלינו לראותו, בתוך מכלול הדמויות שהיו באלפיים שנות התורה"7.

28

אם נתבונן בדרכי העולם בראשיתה של הבריאה - בתחילת ימי האנושות, נמצא אפוא, כי האנושות היטלטה בין שני קטבים, בין היחס לזולת, לתת ולהשפיע, ובין חשיבות ערך העצמיות של האדם. האנושות גישה באפלת המיזוג בין ערך הכלל לבין בניית האישיות העצמית, היא התלבטה בין "לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם"8 ובין מטרת הבריאה "כי אמרתי עולם חסד יבנה"9.

כאשר חטא אדם הראשון, פנה אליו הקב"ה ושאל "איכה"10, לא היתה זו רק שאלה על מקום המצאו, אלא היתה זו שאלה על עצמיותו שלו, היאך איבד הוא את אישיותו הפרטית והעדיף למצוא חן בעיני הנחש-האשה. כך ביאר מרן הראי"ה:

"חטא אדם הראשון שנתנכר לעצמותו, שפנה לדעתו של נחש, ואיבד את עצמו, לא ידע להשיב תשובה ברורה על שאלת איכה, מפני שלא ידע נפשו, מפני שהאנויות האמיתית נאבדה ממנו בחטא ההשתחואה לאל זר"11.

לא ידע אדם הראשון לשמור על עצמיותו-עצמותו, ובכך היה חטא; הוא לא השכיל להעריך נכונה את חשיבות ערך העצמיות המיוחדת לאדם.

29

גם בשעה שאדם מקדיש עצמו לזולת, הוא חייב לשמור על עצמיותו. בעת שהיו עולי הרגל מתאספים לירושלים היו אנשים המקום מקבלים אותם בברכת ברוכים הבאים: "וכל בעלי אמונות שבירושלים עומדים לפנייהם ושואלין בשלומם, אחינו אנשי מקום פלוני, באתם לשלום"12.

"אחינו" היו מכנים אותם, לאמור חייבים הם להכיר בכח האחדות,

אחינו, אך עם זאת צריכים הם לטפח בקרבם את שמירת ייחודם. וכך כתב הראי"ה קוק:

"ושואלין בשלומם ... שיכיר כל חלק מן האנושיות את ערך התועלת היוצא מאותו החלק הרחוק ממנו בתכונתו, ודווקא ע"פ ריחוקו והשתנותו יוסיף לו אהבה וכבוד, שרק אז בהתמלא ההכרה העליונה הזאת בכל צדדיה, יזרח האור של ההבטחה התכליתית לנו "אז אהפך אל העמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד"13.

ידע אברהם בעצמו ש"אם אין אני לי מי לי", אך הכיר הוא בצורך להנחיל את אמונתו גם לאחרים ולהפיצה בקרב העם, ידע הוא גם את הסיפא "כשאני לעצמי מה אני": "מלמד שהא אדם מקפח את הבריות ומכניסן תחת כנפי השכינה, כדרך שהיה אברהם אבינו מקפח את הבריות ומכניסן תחת כנפי השכינה... שנאמר ו'יקח אברהם את שרי אשתו ואת לוט, בן אחיו, ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בחרן' והלא כל באי עולם אינם יכולים לבראות אפילו יתוש אחד, ומה תלמוד לומר ואת הנפש אשר עשו בחרן, מלמד שהעלה עליהם הקב"ה כאילו עשו אותם"²¹.

אך דומה שאין היריעה שלמה מבלי שרה אמנו אשר איזנה תיקנה

וחיקרה את אשר היה חסר, שכן בתוך ביתו שלהם גדל ישמעאל שגדל כפרא אדם. אמנם תקוותו של אברהם היתה כי קירבתו ליצחק עשויה להשפיע על ישמעאל לטובה, אך שרה אשר ניהונה בבינה היתירה, ידעה אל-נכון כי קרבתו של ישמעאל תפגע ביצחק - והסכימה עמה דעת עליון. וכך פירש החפץ חיים את משנתו החינוכית:

"אין כל ספק שלו היה נתחנך ישמעאל יחד את יצחק, לא היה פרא אדם כל כך, כי הרבה סביבה עושה, אבל יען כי תברת ישמעאל היתה יכולה להשפיע לרעה על יצחק; על כן החליטה שרה שהיתה גדולה מאברהם בנביאות, שהסכנה ליצחק יותר גדולה, ויש לחשוש חלילה, שעד שיצחק יתקן את ישמעאל, יקלקל ישמעאל את יצחק. וביקשה לגרש את ישמעאל מעל פני יצחק, והקב"ה אמר לאברהם לשמוע בקול שרה, ומעשה אבות *סימן לבנים להשיג על הקטנים, שהמקולקלים לא יקלקלו את הטובים"²².

לימדה אותנו אמנו שרה, כי אף שצריך האדם לדאוג לזולת ולעשות עבורו ולמענו, אך אם הדבר עלול לפגוע בצמיחה הרוחנית שלו, כאן לא נדרש מהאדם מידת ההתנדבות, אלא אדרבה עליו לנהוג במידת הגבורה. אפשר שזו הסיבה שאברהם ביקש מלוט "הפרדה נא מעלי", שכן כל זמן שלוט היה טפל לו ונטפל אליו, אוראז פרש אברהם את חסותו על לוט; אך כשלוט סטה מדרכו של אברהם, אוראז יפה הפרידה בדרכי שלום. ואכן במצרים שינה לוט את פניו. כאשר החזיר פרעה את שרה, הוא נתן לאברהם מתנות, אך לא רק אברהם קיבל מתנות, גם לוט בן אחיו זכה ברכוש רב - "וגם ללוט ההולך את אברהם היה צאן ובקר ואהלים"²³. מאז לא הרגיש לוט את עצמו כסמוך על שולחנו של אברהם, חש הוא כאישיות עצמאית הן מבחינה ממונית והן מבחינה רוחנית.

37 R. Frad

"Banim atem l'Hashem Elokeichem," the Torah tells us. "You are children to Hashem, your God" (Devarim 14:1). Hashem has lost not thousands or hundreds of thousands, but millions of His children. Imagine the pain He feels. In the verse *hasheiv teshivim*, Hashem exhorts us, "Please, bring back My children."

In a nearly prophetic statement, the *Ohr HaChaim*, who lived several hundred years ago, explains the verse as follows:

"If your Brother is not near you" refers to the final exile, which is distant in terms of time, when the tribulations of exile will

cause people to feel that they "do not know Him." They will stray from Hashem and may be unsure of whether He exists, as we see is the case in our generation.

If the *Ohr HaChaim* bemoans the people lost to Hashem in his times, how would he describe our times?

What does the Torah command us to do in such times? The *Ohr HaChaim* continues his elucidation of the verse:

"Gather it inside your house." Gather those straying, wandering souls into your house - the *beis hamidrash* [study hall] - and teach them Torah and mitzvos. "It shall remain with you until your Brother inquires after it." Hashem will eventually gather up these souls, and consider it as if you returned them to Him.

אפשר, שחוסר ההשפעה על הזולת נבעה מענותותו של נח, שכן מצינו בחז"ל שנח טען לפני הקב"ה, "ואני כאשר עשו כן עשיתי, ומה ביני לבינם אלא שגמלתיני טובה ואמרת לי בא אתה וכל ביתך אל התיבה"¹⁶. סבר נח בנפשו שאין הוא טוב מאנשי דור המבול, וע"כ ניתק את עצמו מדורו, והיה נבדל מהם כדי לשמור על עצמו, וכך ניסח את הדברים האדמו"ר הסוכוטשבאי:

"וזה עצמו היה בנח שהיה צריך סעד לתמכו היינו חוזק הלב, דבלי הסעד היה חסר מצד עצמו תוזק הלב והיה ביכולת הרשעים לפגמו במחשבתם הרעה, וע"כ היה נח נבדל לגמרי מאנשי דורו, וזה שאמרו במדרש "אלה פסל את הראשונים" ולכאורה מה בא ללמדנו שהרי מעצמו מובן שאלו היו רשעים גמורים וזה צדיק גמור, אך הוא הדבר שבאשר ידע את נפשו שחסר לו חוזק הלב, היתה עצתו אמונה להיות נבדל לגמרי מהם, ולא היה לו שום צירוף עמהם"¹⁷.

סבר נח שאין ביכולתו להשפיע על הכלל ולעשות את מלחמת ה', ע"כ התבודד לנפשו כדי לשמור על עבודתו שלו, ומשום כך אף לא התפלל על דורו שסבר כי אינו כדאי, ונח עצמו דרש את עצמו לגנאי, שרק לפי דורו ראוי הוא להינצל, אבל בדור אחר אינו כלום, ולפיכך נמנע לבקש רחמים על דורו שלו. ולפיכך קרא לו השי"ת רעיא שטיא, שכן הרועה הנאמן מוסר עצמו ונפשו על צאנו.

נמצינו למדים, כי דרישת השבח והגנאי של נח שורש אחד להם, משום ענותנותו בא לידי גנות עצמו, ולא החזיק בנפשו שיכול הוא להציל את דורו, ומשום כך עדיין חסרה הבריאה את האיזון בין היחיד לכלל. בא דור הפלגה ולקח את המטולטלת לעבר המתרס השני. בעוד נח העמיד במרכז את אישיותו לבל יתערב וילמד ממעשי דורו, בא דור הפלגה וראה את חשיבות הכלל כחזות הכל, והפרט איבד את חשיבותו העצמית. הן כך תיארו חז"ל את אשר אירע בדור הפלגה:

"אלו שהיו יורדים מהמגדל, היו יורדים ברוח מערבית, ואלו שהיו מעלים את האבנים, היו מעלים אותו ברוח מזרחית, ואם אדם היה נופל מהמגדל ומת, אין משימים לבם עליו, ואם היתה לבינה נופלת היו בוכים ואומרים אי לנו אימתי תעלה אחרת תחתיה"¹⁸.

כאשר נפגע הפרט, לא היו שמים לבם לכך, רק כאשר הפגיעה היתה באמצעי הכלל, אוראז היו פורצים בבכי. הפרט איבד את חשיבותו וערכו מכל וכל, ולכן אף סבלו של הפרט לא נגע לכלל. ושוב לא מצאה האנושות את איזונה בין הפרט לכלל עד שבא אברהם.

אברהם אבינו אבי האומה הוא אשר החל לאזן במידת התפארת בין היחיד והיחד בין הפרט והכלל. תחילה דאג אברהם אבינו להשלמת האישית, ובלשונו של הרמב"ם:

"כיון שנגמל איתן זה, התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן והתחיל לחשוב ביום ובלילה, והיה תמיה היאך אפשר שיהיה הגלגל הזה נוהג תמיד, ולא יהיה לו מנהיג ומי יסבב אותו? כי אי אפשר שיסבב את עצמו, ולא היה לו מלמד ולא מודיע דבר, אלא מושקע באור כשדים בין עובדי כוכבים הטפשים ואביו ואמו וכל העם עובדי כוכבים... ולבו משוטט ומבין עד שהשיג דרך האמת והבין קו הצדק מתבוננתו הנכונה, וכן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו"¹⁹.

אך אברהם אבינו, בניגוד לנח, לא שמר זאת לעצמו, על אף היותו עניו ושפל רוח. וכאשר נגע הדבר למלחמת ה', נלחם הוא כצור איתן ופעל לקרב את כולם לעבודת האל יתברך: "והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר וממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא, שנאמר ויקרא שם בשם אל-עולם. וכיון שהיו מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו, היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירוהו לדרך האמת, עד שנתקבצו אליו אלפים ורבות והם אנשי בית אברהם"²⁰.

38 You cannot imagine the debt of gratitude a parent feels toward someone who returns his or her lost child. Out of supreme gratitude, they would literally do anything for the person. Extrapolate once again to Hashem. How must He feel when He sees someone returning one of His lost children, and how willing is He to do anything for that person?

The Talmud states that if a person teaches Torah to the son of an Torah-ignorant person, Hashem grants him the ability to nullify all painful decrees, as the prophet Yirmiyahu said, "Im totzi yakar mizoleil - if you shall bring forth an upright person from a sinner, kefi tihiyeh - then you shall be like My own mouth" (Yirmiyahu 15:19).

39 Astonishingly, Hashem is so grateful to those who return lost souls to Him that He rewards them by giving them as much power to nullify decrees as He has to make them.

love, even when we do not express it verbally. Similarly, there are ways that we can demonstrate our love for Hashem even if we feel uncomfortable proclaiming it.

* Commenting on the words Ve'ahavta eis Hashem Elokecha, Sifri states, "Ahaveihu al habriyos - make Hashem beloved by others." If it seems that my earlier comparison of love of Hashem to love of our children or spouses was irreverent, listen to the way the Rambam explains this Sifri: "Just as one who loves a person will want others to be as enamored with him or her, so too, one who truly loves Hashem will want others to love Him as well."

Who is the prime example of a person who loved Hashem so much that he spent his life sharing his love of Hashem with others? The Rambam concludes that we should follow the teaching of the Sifri and make Hashem beloved by others, "Like Avraham, our forefather - as the Torah states, 'And the souls that they made in Charan.'" [These souls were the people who were taught by Avraham and Sarah to recognize Hashem, serve Him, and love Him.]

40 The Talmud (Sanhedrin 97a) states that the world as we know it will exist for 6,000 years. The first 2,000 will be years of "nothingness (tohu)," the next 2,000 will be the years of Torah, and the final 2,000 will be the days of Mashiach.

When did the 2,000 years of Torah begin? An educated guess would probably be that they began when the Torah was transmitted to us at Sinai. A good guess, but incorrect. The Talmud states that the 2,000 years of Torah began when Avraham Avinu began to introduce the existence of Hashem to people around the world.

Kesef Mishneh, considered one of the primary commentaries on the Rambam, asks a question. If we start counting the years of Torah from Avraham Avinu, it would seem that he was the first one to teach Torah. We know, however, that Noach's son and grandson,

Shem and Eiver, had a yeshivah. Why don't we start counting the years of Torah from them?

Shem and Eiver, answers the Kesef Mishneh, taught Torah to the students who came to their yeshivah to seek the truth. But they did not venture out into the wide open world and teach Torah to the pagan masses as Avraham did. The era of Torah began only when Torah became available to the masses.

In our day, we have witnessed a renaissance in spreading the truth of Torah. There are organizations urging people to learn daf yomi, Mishnah yomi, Mishnah Berurah yomi, and those organizations are doing important work. But if we keep Torah study in the confines of our shuls and batei midrash, then we cannot consider our times an era of Torah study. In order to qualify for that title, we must spread Torah to the masses who are thirsting for it.

I think that we can follow Avraham Avinu's lead in another area related to kiruv.

Many people feel a desire to become involved in kiruv, but are afraid to take the plunge because they think they will be asked tough questions that they cannot answer: "Prove God's existence" or, "Why did God allow the Holocaust to happen", or, "Why do children die of cancer if God is loving and benevolent?"

They decide that since they do not know the answers to those questions, they had better refrain from inviting these people to their homes.

There are two solutions to that problem. One is to go to a seminar offered by organizations such as Project Inspire. You will be taught how to answer the basic questions that you will be asked.

But the more profound and precise answer is that you don't need to know all the answers. Avraham Avinu did not necessarily succeed in kiruv because he knew all the answers. The Talmud relates that Avraham Avinu would invite people into his tent, offer them a

good meal and a place to relax, and when they wanted to pay him or to thank him, he would say, "Don't thank me, thank the One Who provides the food."

Today, too, many experts in the kiruv field will tell you that the Rebbetzin's cholent is often a more convincing kiruv tool than the Rabbi's sermon. You may not have the answers to deep theological questions, but you can share a Shabbos or a Yom Tov, and there is nothing more powerful than taking part in an authentic Jewish experience.

"Your problem," said Rabbi Zohar, "is that you don't recognize the full power of the Torah. The Torah sells itself; all you have to do is make it available to those who are not able to learn on their own."

43 ב"מ ק"ג - תשס"ח

והנראה בזה, הדנה אדם צדיק בודד הנמצא בדור של רשעים, בהכרח הוא שמצד אחד עבודתו עבודה קשה ומרובה ומאידיך השגיו מועטים, והלוואי שהשגיו יגיעו לפחות בחלק ה"סור מרע", שזה גם קשה למאד בתקופה שכל בני הדור פורקי עול זוללים ומגלי עריות כפרהסיא, ובכך היאך יחזק אדם זה עצמו במצב שכזה, אחר שעם כל מאמציו ועבודתו אינו משיג אלא מעט, שהרי מפני ירידת ושפלות הדור נמנע ממנו להתאמץ כראוי בכל כוחו, שכן אין לו חברותא ממי ללמוד ולהתחזק, וכשבייל כך עלולה להחלש דעתו בראותו שתוצאות עבודתו דלים ורקים.

הרי שיש לכך ב' דרכים, האחת לחזק עצמו באומרו, הלא ביחס לבני דורי אני צדיק בדרגה שאני עכשיו, ואם כן אילו הייתי בדור של צדיקים ואז הלא היה לי ממי ללמוד וממילא הייתי בדרגת צדיק גדול יותר, כי היה לי את רוע להתחזק ולעמול יחד בעבודת ה', ואם כן מה יש לי להתעצב, אמנם דרגתי בדורי נמוכה, אולם אם הייתי בדור של צדיקים הייתי בדרגה גבוהה יותר, אידרך זו תביאנו להתעודד ולהתעלות יותר ויותר, כי בראותו שהנהו בדור זה של רשעים נחשב לצדיק ישמח ויתעודד בחלקו ויבוא מכך לשלימות הראויה בדורו ואף שרשעים מסביבו.

כך שאין כאן משא ומתן בין רבי יוחנן ורבי לקיש היאך לרדן את נח מה יהא מצבו אילו היה בדורו של אברהם אבינו, אלא נחלקו היאך הנכון להסתכל על מצבו של נח כמות שהוא עכשיו, ולכולי עלמא מצבו של עכשיו נחשב ככלום לעומת דורו של אברהם אבינו, וכמו כן לכולי עלמא יתכן בהחלט ובדורו של אברהם אבינו יתכן והיה צדיק יותר ולא חלקו בזה כלל, ואין כאן שום דברי נביאות מה יהיה עם נח בדורו של אברהם אבינו, אלא כל מחלוקתם היאך יש להתחזק למצבו של נח עכשיו דווקא ולא לגבי העתיד כלל, ובכך בהחלט גם יש נפקא מינה למעשה, והוא באיזה דרך ילך צדיק שנקלע למקום שכולם רשעים וכמו שעוד יבוא להלן. ולסיכום:

לדעת ריש לקיש כוונת התורה "בדורותיו", להורות לנו כיצד מתיחסת היא למצבו של נח עכשיו, והוא לשבח - אילו היה בדורו של אברהם אבינו היה צדיק יותר, ובמילא הורתה לנו התורה בזה שנבין שכך יש לאדם לגשת בדרך זו כאשר נקלע הוא למצב של צדיק בדורותיו, לעודד ולחזק עצמו שאילו היה בדור של חכמים וסופרים היה צדיק יותר.

ואילו לדעת רבי יוחנן כוונת התורה "בדורותיו" להורות לנו כיצד מתיחסת היא למצבו של נח עכשיו, והוא בדרך של גנאי אילו היה בדורו של אברהם אבינו יתכן ולא היה נחשב לכלום, ובה באה להורות לנו כיצד יש גם לנו לנהוג במצב כזה של "צדיק בדורותיו". כך שרבי יוחנן וריש לקיש נחלקו בדבר שיש בו נפקא מינה לנו ולא סתם בחקירה בעלמא שאין בה שום נפקותא, וכמו כן יובן שלא דברי נביאות שנו כאן, שכן אין כאן החלטה מה יהא מצבו של נח בעתיד אילו יהא בדורו של אברהם אבינו, אלא באיזה דרך ילך הצדיק במצבו זה של עכשיו, כשהנהו בין רשעים,

וכמבואר.

וכן בספר "טעמא דקרא" מביא בשם ה"חזון איש" זצ"ל, שאין הכוונה בדורשין לגנאי - לגנות את נח, שהרי אין להתכחש שביחס לדורו היה עליו עבודה קשה ועמל להשיג אף את מה שהשיג בעבודת ה' ואף שאין בזה כלום ביחס לדורו של אברהם, אלא דרשת הגנאי לקבוע את המציאות מצד מצבו העכשוי של נח ללא כוונה לומר שישנה צד תביעה על כך.

אלא הוא כפי שהסברנו, התורה מלמדת אותנו דרך היאך לנהוג במצבו של נח, דהיינו כשנמצא אדם במצב של צדיק בין רשעים, לדעת ריש לקיש יש דרך חיובית לשבח עצמו ולעודד רוחו בכך שאילו היה במחיצת צדיקים היה צדיק יותר, ואילו לרבי יוחנן יש לעורר את עצמו בדרך גנאי, לגנות עצמו ולהשפיל רוחו, פן חלילה ישמח במועט להיותו "ראש לשועלים".

47 ד. למעשה - אלו ואלו דברי אלקים חיים - דרך העידוד ודרך הכניעה

וכידוע שדברי חז"ל גם כשהם חלוקים נאמר עליהם: "אלו ואלו דברי אלקים חיים", כי באמת ב' הדרכים רצויים רק תלוי לאיזה מצב נתפס האדם, יש והיצר תופס את האדם במחשבות יאוש, מי אתה ומה מעשיך... מה אתה נחשב כלפי חכמי דורך... מה חפמתך ומצב צדקתך... חלל לך מלהתאמץ... בין כה לא יצא ממך כלום... בין כה לעולם תישאר במצב נחות... וכיוצא במחשבות יאוש שכאלו, ואז יש לנהוג בדרך העידוד והחיזוק של צדיק בדורותיו ואילו היה בדורו של אברהם היה צדיק יותר. ויש פעמים שהיצר תופס את האדם בזכות הדעת ובגאווה וגסות רוח, לחשוב מי כמוני... כמה חכם אני... כמה צדיק אני... ומביאו לטומאת הגאווה, או להסתפק במועט, ואז יש לנהוג בדרך "אילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום".

וכימנך בדרך רמז, ריש לקיש שהיה בגדר בעל תשובה, לכך גישתו היתה למצב זה של "צדיק בדורותיו" בדרך שבה, שכן כידוע הבעלי-תשובה בדרך כלל נתפסים ליאוש, אלו יש להם לילך בדרכו של ריש לקיש - דרך השבח העידוד וההתרוממות. ואילו אלו שאינם בגדר בעלי תשובה ככחינת רבי יוחנן שברך כלל נתפסים ליצר הגאווה וזחות הדעת, ינהגו בדרכו של רבי יוחנן - אילו היינו בדורו של אברהם לא היינו נחשבים לכלום.

וכמה הדברים אקטואליים לימינו, הרי אנו בדור של ירידת ושפל הדורות, ואם בזמן התלמוד תיארן האמוראים הק' את עצמם ביחס לקודמיהם (שבת ק"ב ע"ב): "אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, ואם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים זכו. ומה נשאר לנו יתמי דיתמי, כך שמצבנו הוא בהחלט מצב של "צדיק בדורותיו", כי מה חיינו ומה צדקותינו, הלא החכמים כבלי מדע ונבונים כבלי השכל ואנשי השם כלא היו ביחס לקדמונינו.

וכמה מצוי בימינו שיתפס האדם פעם ברשת היאוש, ופעם ברשת זחות הדעת, והסיבה לכך להיות שאנו בקטנות הדעת למאד ביחס לקדמונינו, ויציבות הדעת רחוקה מאיתנו, ודומים אנו לילד קטן שדעתו קטנה, ולכן התמורות החולפות עליו הינם קיצוניות ביותר, יום אחד תראהו שמח ועליו כי השיג צעצוע ומשחק יפה, ומיד כשירגיווהו יהא כבוע וכבכי גדול והנו מחוסר יציבות להיות שדעתו קצרה, הרי שככל שהדעת קטנה וההכרה מטושטשת אין יציבות, פעם ישמח האדם ומיד יתכן שבסמוך יתעצב ויכעס.

וזה מה שקורה אצלנו בירידת הדורות. כשהננו במצב של הצלחה בתורה ועבודה, דעתנו קצרה לשכוח שפלותינו, וחיים אנו במצב של זחות הדעת והרגשה טובה ועלולים בנקל ליפול בגאווה ובהסתפקות בעבודתנו, וכמו כן כשנופלים אנו בעבודת ה' דעתנו קצרה מלזכור שאחמול היינו במצב טוב, אלא מיד נופלים אנו ליאוש ולעצבות ונשכחים מאתנו כל ימי השבע, נשברים אנו בקרבנו והיאוש עלול לחרסם בנו, כי כאמור ככל שהדעת קצרה אין לה יציבות לזכור את העבר שלה, וכמו כן לה כח להתעורר מהעתידי שיתכן ויהא טוב, אלא מתמקדת הדעת בהווה, ושמחה בעידן התעלות, ומתעלפת בעידן שפלות.

ולכן כמה בימינו צריכים אנו להיות למודי מלחמה מכל החזיתות, שכאשר נתפסים אנו לשפלות ויאוש לזכור את עברנו הטוב ולקוות כמו כן לעתיד טוב יותר, ורק בכך נחזיק מעמד, והוא הנוכח לעיל, שפעם יש לילך בדרך אילו הייתי בדורו של אברהם אבינו לא הייתי נחשב לכלום, ופעם

יש לילך בדרך אילו הייתי בדורו של אברהם אבינו כל שכן שהייתי צדיק יותר.

49 Thirty Teenagers Guide to Life:

So we thrill to being single, alone and unique; and yet we also thrill to becoming part of a larger whole. We respond in these two opposite ways because that is exactly the nature and purpose of the human experience: each of us is unique, cosmically important; yet we achieve our uniqueness precisely when we fit into a larger order perfectly. Remarkably, it is exactly when we blend into the Universal picture exactly as we should in terms of our private, unique qualities and abilities that we thrill to the realization that no-one else could fulfill this particular function, no-one else could stand exactly here and do what must be done here. I fit in perfectly so that I become indistinguishable as an individual, and yet in so doing my individuality swells to the proportions of the Universe. *I am nothing, and yet I am everything.*

50

This knowledge can illuminate your path and help you define exactly what your role should be, exactly what your goal should be, in this world.

In order to begin the path of genuine self-development, you must learn to reject the mode of today's culture which sees the world as existing to serve the individual's self-interest.

51

You must look beyond yourself and you must look above yourself. If you cannot become a part of that which is around you and that which is above you, you can never become greater than your own personal limits. If you cannot really give of yourself to anyone or anything else, you will forever be alone in your undeveloped smallness. When you have begun to resolve the conflict of living as part of a greater reality and yet in that greater, expanded reality discover your own individual uniqueness, you have begun to walk the long road that leads to real maturity and real greatness.

So there are two phases: first, you must strive to discover your uniqueness. What is your particular task? What essential part of the world is yours to build? This question is critically important - a life spent pursuing some unrealistic and inappropriate goal is a life wasted, and worse, it damages the entire world. When that small and seemingly insignificant screw in that engine which we considered previously falls out of place and rattles around in the wrong part of the engine, the entire engine may be irreparably damaged.

* Second, you have to develop the depth to see that the thrill of fitting in is a much more mature experience than the thrill of being a loner at any cost. The immature personality will choose to step out of line in order to experience its own uniqueness: the fact that the overall structure is being betrayed and damaged is not relevant to such an undeveloped